

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΠΑΡΑΓΕΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ;

Την περασμένη εβδομάδα και συγκεκριμένα στο φύλλο της εφημερίδας «The Sydney Morning Herald», υπήρχε ένα αφιέρωμα, το οποίο αναφερόταν στα νέα αρχιτεκτονικά αριστουργήματα που κατασκευάζονται αυτή την στιγμή σε ολόκληρο τον κόσμο. Η αρχιτεκτονική αυτών των κτιρίων ξεφεύγουν από τα κοινότυπα σχέδια καθώς η χρήση τους συνδυάζεται και για τον σκοπό για τον οποίο δημιουργούνται. Για παράδειγμα υπήρχαν αναφορές για το νέο μουσείο του Λούβρου στο Abu Dhabi, των Ενωμένων Αραβικών Εμιράτων, την επέκταση της Tate Gallery στο Λονδίνο, την Εθνική Πινακοθήκη στην Σιγκαπούρη, το μουσείο σύγχρονης τέχνης στο Σαν Φραντσίσκο, το μουσείο αφιέρωμα για την ιστορία των αφροαμερικάνων στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η λίστα με τα κτίρια που θα σηματοδοτήσουν το μέλλον συνεχιζόταν όσπου το μάτι μου έπεσε και σε ένα κτίριο από την Ελλάδα.

Η λίστα πληροφορούσε για ένα οικοδόμημα το οποίο κατασκευάζεται αυτή την στιγμή και θα είναι έτοιμο σύμφωνα με το πρόγραμμα στα τέλη του 2016. Και βέβαια δεν είναι άλλο από το νέο κτίριο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής μαζί με την νέα Βιβλιοθήκη. Ο διάσημος ιταλός αρχιτέκτονας Ρέντσο Πιάνο έχει αναλάβει τα σχέδια του Κέντρου Πολιτισμού Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος, η κατασκευή του οποίου έχει αρχίσει από του 2011 στην άκρη του Φαληρικού Δέλτα στο παλιό ιππόδρομο. Πάρκο, Εθνική Βιβλιοθήκη και Εθνική Λυρική Σκηνή συνυπάρχουν λοιπόν στο χώρο που στοχεύει να αναδειχθεί στο μεγαλύτερο κέντρο πολιτισμού της χώρας. Σύμφωνα με το «απλό» σχέδιο του Ρέντσο Πιάνο, το Πάρκο ανηφορίζει με ήπια κλίση οδηγώντας τον επισκέπτη στην κορυφή του λόφου, ύψους 32 μέτρων όπου μία γυάλινη κατασκευή, το Αναγνωστήριο έκτασης 900 τ. μ. συνδέει οπτικά τη θάλασσα με την πόλη. Αλλά το καλύτερο σημείο θέασης του έργου, της αρχιτεκτονικής έννοιας του τόπου και της σχεδιαστικής αρχής της διαφάνειας θα είναι η Εσπλανάδα, παράλληλα με την οποία βρίσκεται και ένα πλατύ κανάλι ως μεταφορική συνέχεια της θάλασσας. Το ίδιο το Πάρκο θα λειτουργεί και ως πράσινη στέγη του κτιρίου, το κανάλι θα παρέχει επιπλέον αντιπλημμυρική προστασία και το φωτοβολταϊκό στέγαστρο στην οροφή θα παράγει ενέργεια για τις ανάγκες των κτιρίων. Κάτω από το Πάρκο εξάλλου τα δύο κτίρια δημιουργούν μία ενιαία, εύπλαστη δομή με γυάλινη πρόσοψη, η οποία αφήνει χώρο

Το πάρκο Σταύρος Νιάρχος

στην ανάπτυξη της Αγοράς, που θα είναι ταυτόχρονα χώρος συνάντησης και εισόδου προς τη Βιβλιοθήκη και προς τη Λυρική Σκηνή.

Πρόκειται ασφαλώς για το μεγαλύτερο πολιτιστικό - εκπαιδευτικό έργο που έχει υλοποιηθεί στη χώρα, ένα από τα μεγαλύτερα κατασκευαστικά στην πρόσφατη ιστορία της και η μεγαλύτερη δωρεά, ύψους 566 εκατ. ευρώ από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, το οποίο θα παραδοθεί έτοιμο το έργο στο κράτος το 2016. «Αυτό το έργο πρέπει να αποτελέσει την υποδομή της νέας Αθήνας. Το βλέπω σαν έργο ελπίδας και υποχρέωσης προς τα παιδιά μας», δήλωσε χαρακτηριστικά ο πρόεδρος του Ιδρύματος κ. Ανδρέας Δρακόπουλος. Για να απαντήσει στις αιτιάσεις για τις οικονομικές δυσκολίες της χώρας, ότι «Είναι υποχρέωση του κράτους να στηρίξει την υποδομή του. Αν μία χώρα δεν μπορεί να λειτουργήσει μία Εθνική Βιβλιοθήκη και μία Όπερα τότε το Ίδρυμα δεν μπορεί να κάνει τίποτε. Πρέπει να κάνουμε ο, τι μπορούμε για το μέλλον». Και εδώ αρχίζουν τα ερωτήματα.... Είναι ο πολιτισμός εμπόρευμα;

Από αρχαιοτάτων χρόνων η Ελλάδα παράγει πολιτισμό. Ο πολιτισμός των αρχαίων Ελλήνων είναι από τα λίγα πράγματα που κρατούν μέχρι τις μέρες μας την Ελλάδα στην κορυφή της επικαιρότητας και αποδοχής, στο πολιτιστικό γίγνεσθαι της υπηλίου. Τα πολιτιστικά αυτά επιτεύγματα θα εξακολουθούν να φωτίζουν την ανθρωπότητα για πάντα.

Παρά τις δυσκολίες που περνάει η Ελλάδα είναι εξαιρετικά παρήγορο, ότι και σήμερα παράγει πολιτισμό. Και με τα λίγα πενιχρά οικονομικά μέσα οι φίλοι των τεχνών, είτε προκειται για βιβλίο ή για μουσική ή θέατρο ή κινηματογράφο, συνεισφέρουν τα μέγιστα στα πολιτιστικά πράγματα της Χώρας. Παράγουν δηλαδή πολιτισμό.

Οι κλάδοι πολιτισμού και δημιουργικότητας συνήθως περιλαμβάνει τις βιομηχανίες των εκδόσεων και εκτυπώσεων, την αρχιτεκτονική και το ειδικευμένο σχέδιο (design),

την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, την παραγωγή μουσικής και κινηματογραφικών ταινιών, τις αναπαραστατικές και εικαστικές τέχνες, την παραγωγή διαφημίσεων, τα μουσεία και τις βιβλιοθήκες, τη φωτογραφία και την παραγωγή λογισμικού. Έτσι, μπορεί να περιλαμβάνει αμιγώς πολιτιστικά αγαθά, αλλά και αγαθά τα οποία είναι προϊόντα μιας ευρύτερης δημιουργικής διαδικασίας. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα δύο κύρια χαρακτηριστικά των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών είναι ότι τα αγαθά και οι υπηρεσίες που παράγουν αποτελούν σύμβολα που προστατεύονται από νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Τέτοια αγαθά μπορεί να είναι ένας πίνακας ζωγραφικής, ένα διαφημιστικό μήνυμα, ένα βιβλίο, μια κινηματογραφική ταινία, μια υπηρεσία εσωτερικής διακόσμησης, ένα μουσείο κ.ά. Κάθε αγαθό ή υπηρεσία των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών έχει μια άμεση οικονομική αξία (όπως η τιμή του αγαθού, η τιμή του εισιτηρίου σε μια θεατρική παράσταση κ.λπ.). Αλλά και ως σύμβολα, τα αγαθά αυτά παράγουν διάφορες έμμεσες αξίες, που είναι πολλές φορές αδύνατο να υπολογιστούν με οικονομικούς όρους.

Για παράδειγμα, το μουσείο της Ακρόπολης, πέρα από την μεγάλη μουσειακή του αξία, αποτελεί ένα έργο-ναυαρχίδα για την πόλη της Αθήνας, το οποίο επαναπροσδιόρισε τη θέση της στον διεθνή τουριστικό χάρτη, προσθέτοντας μεγαλύτερη αξία στο τουριστικό προϊόν της πόλης αλλά και της χώρας. Οι πολιτιστικές και

δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα συνεισφέρουν περίπου 3% στο ΑΕΠ, έχοντας κύκλο εργασιών 11,7 δισ. ευρώ (2006), ενώ απασχολούν 110.000 εργαζομένους (α' τρίμηνο 2013), που αντιστοιχούν στο 3% των εργαζομένων στην Ελλάδα.

Το θέμα τώρα είναι ότι κατά πόσο η τέχνη μπορεί να είναι εμπόρευμα, αλλά και για τους τρόπους με τους οποίους οι δημιουργικές τέχνες δημιουργούν διάφορες άλλες προστιθέμενες αξίες για βιομηχανίες όπως η αγορά ακινήτων και ο τουρισμός. Οι παραπάνω προβληματισμοί «ανοίγουν» φυσικά και την συζήτηση για τις απαιτούμενες πολιτικές για τη στήριξη και ενδυνάμωση των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών. Μια από τις πρώτες αντιδράσεις του κοινού στο άκουσμα του όρου «πολιτιστική βιομηχανία» είναι η άρνηση να αποδεχτούν ότι ο πολιτισμός είναι εμπόρευμα. Δυστυχώς, ο πολιτισμός, και δη ο σύγχρονος, ανάγεται σε εμπόρευμα, καθώς η πολιτιστική παραγωγή συνήθως υπόκειται στους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης, χρησιμοποιεί συντελεστές παραγωγής και πόρους που είναι περιορισμένοι και επηρεάζεται από τις διάφορες πιέσεις/ατέλειες της κεφαλαιοκρατικής αγοράς. Αυτό το βλέπουμε καθαρά εδώ στην Αυστραλία. Για παράδειγμα οι προπώληση των εισιτηρίων σχεδόν ένα χρόνο πριν για κάποιο πολιτιστικό γεγονός δείχνει και αν θα έχει επιτυχία χαρακτηρίζοντας το «καλό προϊόν». Όμως πió ξεκάθαρο παράδειγμα έχει τα κάνει με την ταινία «Ζορμπάς». Και ποιός δεν θέλει να επισκεφθεί για παράδειγμα την τοποθεσία Σταυρός στην Κρήτη εκεί όπου γυρίστηκε η ταινία με ότι συνεπάγεται αυτό.

Η κρίση στην Ελλάδα μας έδειξε πλέον με τον πió ξεκάθαρο τρόπο το πώς μπορεί να παραχθεί πολιτισμός μέσα από μικρά και ασήμαντα πράγματα.

Έναν πολιτισμό που αποκτά πλέον εγγενή ουσία, χάρη στην οποία μπορεί να αξιολογηθεί και γιατί όχι να αποτελέσει και ανταλλάξιμο είδος.

Το νέο κτίριο της Εθνικής Λυρικής σκηνής και Βιβλιοθήκη